LER E PENSAR

ESTRATEXIAS PARA ANIMAR A LER FILOSOFÍA

MIGUEL VÁZQUEZ FREIRE
XORNADAS DE BIBLIOTECAS ESCOLARES
Santiago, novembro 2017

A filosofía é moi difícil. Pero por sorte para vós a maioría do profesorado de filosofía adoitamos procurar modos de vola facer máis fácil. Só iso explica que en filosofía os suspensos non sexa moitos.

“*Será logo necesario que consideres isto e que a quen, ademais de avantaxaren aos outros niso, se amosen tamén firmes na aprendizaxe e na guerra e nas demais actividades, separa a estes novamente de entre os elixidos, en canto teñan superado os 30 anos, para facelos obxecto de honras aínda meirandes e pescudar, mediante o poder dialéctico, quen é quen de se encamiñar cara o mesmo ser en compañía da verdade sen axuda da vista nin dos demais sentidos. Mais velaquí un labor que require grandes precaucións, meu amigo.*”

Platón: *Rebública*, Libro VII – 537, d.

“*- E non é unha gran precaución a de que non gusten da dialéctica mentres sexan mozos? Porque coido que non terás deixado de observar que, cando os adolescentes teñen gustado por vez primeira dos argumentos, sérvense deles coma dun xogo, empréganos sempre para contradicir e, a imitación de quen os confunden, eles a súa vez refutan a outros e gozan coma cachorros dando tiróns e mordedelas verbais a cantos se achegan a eles.*

- Si, gozan extraordinariamente.

- E unha vez que refutaron a moitos e teñen tamén eles sufrido moitas refutacións, axiña caen na incredulidade respecto de todo canto antes crían e como consecuencia disto desacreditan diante dos demais non só a si mesmos senón tamén a todo o tocante á propia filosofía.”

Platón: *Rebública*, Libro VII - 539, b.

“*No instituto considérase a todos sen máis como seres capaces de facer literatura, que* ***teñen dereito*** *a ter opinións propias sobre as cousas e os personaxes máis serios, mentres que unha educación auténtica debería reprimir con todos os seus esforzos as ridículas pretensións dunha independencia de xuízo, e habituar ao mozo a unha ríxida obediencia baixo o dominio do xenio. No instituto presuponse a capacidade de representar cadros moi amplos, a unha idade na que calquera afirmación -pronunciada ou escrita- constitúe unha barbarie.*”

Friedrich Nietzsche:

Sobre el porvenir de nuestras escuela

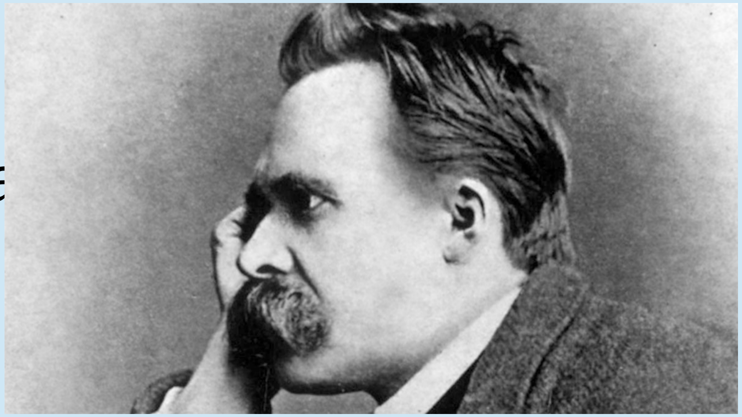

- MARTHA NUSSBAUM:
- A escola democrática, unha escola dirixida a producir cidadáns libres, capaces para decidiren por si mesmos.

"*É relativamente doado construír unha educación señorial para unha elite homoxénea. É moito máis difícil preparar á xente de orixes moi diversas para unha complexa cidadanía universal*" (páx. 330)

Martha C. Nussbaum: *El cultivo de la humanidad. Una defensa clásica de la reforma en la educación liberal*. Ed. Andrés Bello, 2001.

“*Na actualidade, a ollos de moitos administradores (e pais e estudantes), semella custoso de máis permitirse o aparentemente inútil luxo de aprender para o enriquecemento da vida. Moitas institucións que se chaman a si mesmas escolas de artes liberais se teñen abocado cada vez máis aos estudos vocacionais, reducindo os requirimentos de estudos en humanidades e recortando o plantel de académicos na área humanista; de feito, abandonando a idea de estender os beneficios dunha educación liberal á súa diversidade de estudantes. Nunha época de ansiedade económica, decote estas propostas atopan apoio. Mais con iso desvalorizan a nosa democracia, impiden que se faga tan reflexiva e inclusiva como debería ser. A xente que nunca ten aprendido a usar a razón e a imaxinación para ingresar nun mundo máis amplo capaz de acoller distintas culturas, grupos e ideas, empobrécense persoal e politicamente, malia o exitosa que poida ser a súa preparación profesional.*” (páx. 332)

Martha C. Nussbaum: *El cultivo de la humanidad. Una defensa clásica de la reforma en la educación liberal*. Ed. Andrés Bello, 2001.

“*Sería catastrófico converterse nunha nación de xente tecnicamente competente que teña perdido a habilidade de pensar criticamente, de se examinar a si mesma e de respectar a humanidade e a diversidade dos outros.*” (páx. 336) Martha C. Nussbaum: *El cultivo de la humanidad.*

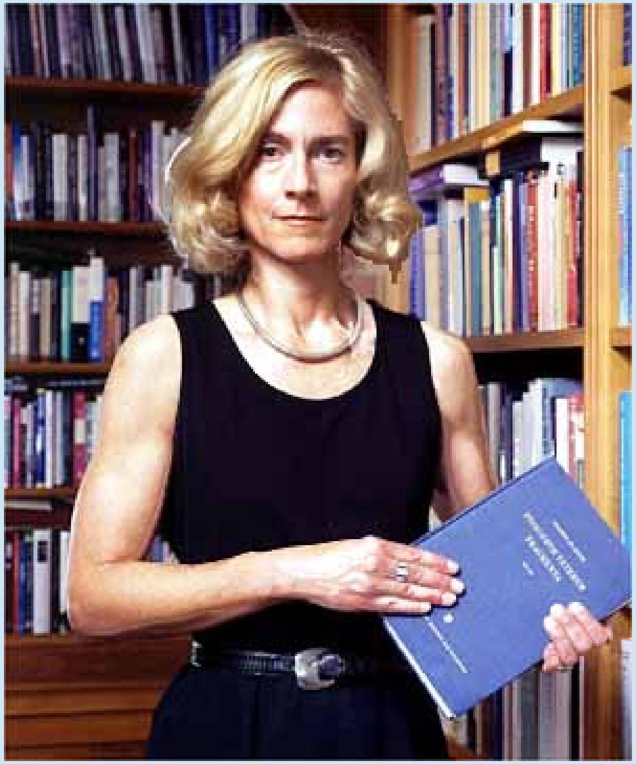

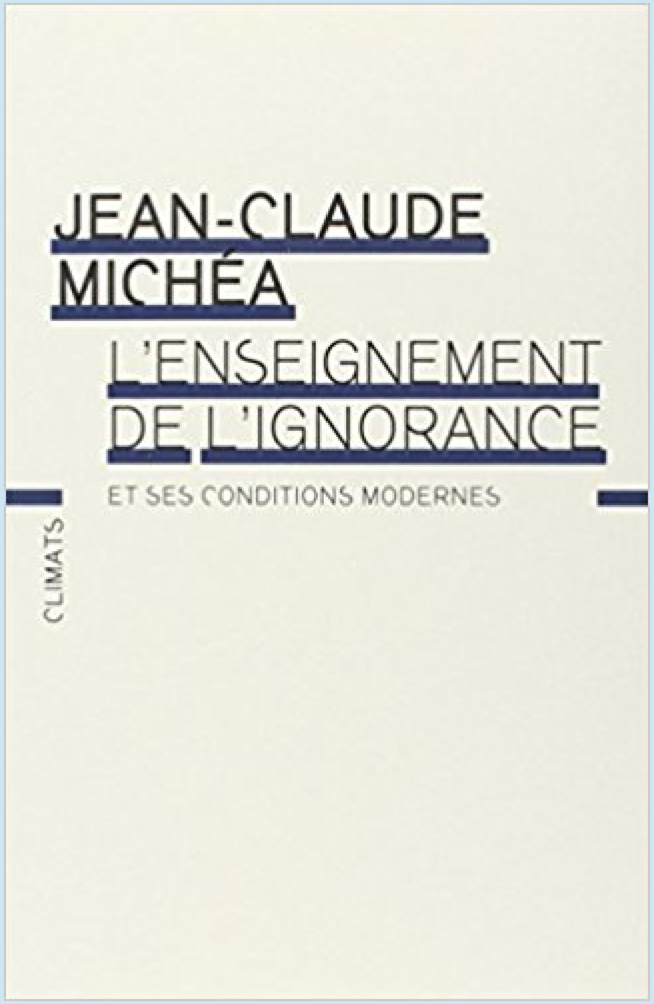
JEAN-CLAUDE
MICHÉA
L'ENSEIGNEMENT
DE L'IGNORANCE
ET SES CONDITIONS MODERNES
CLIMATS

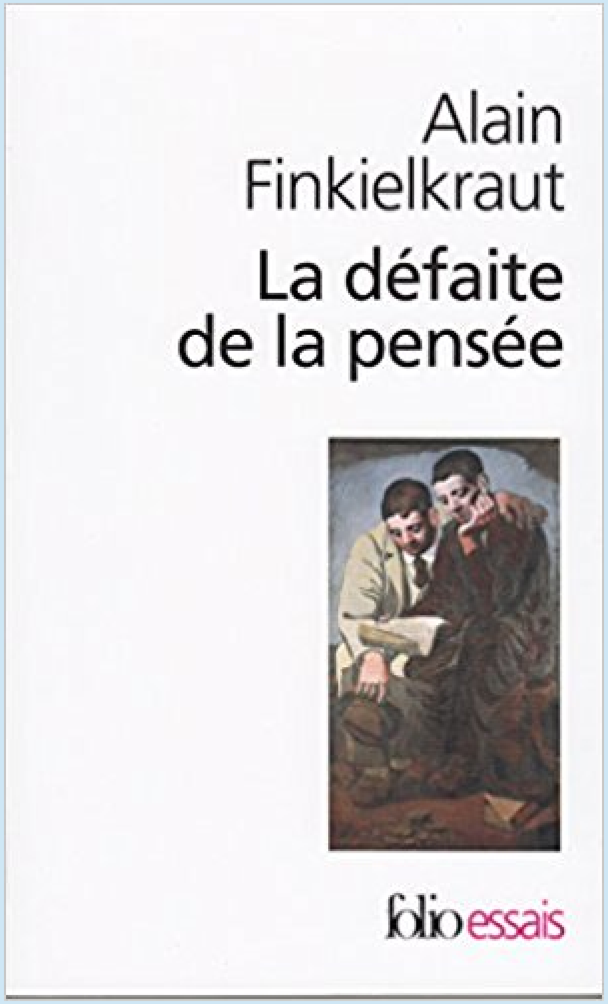
Alain
Finkielkraut
La défaite
de la pensée
folio essais

ALFAGUARA
Mario Vargas Llosa
La civilización del espectáculo

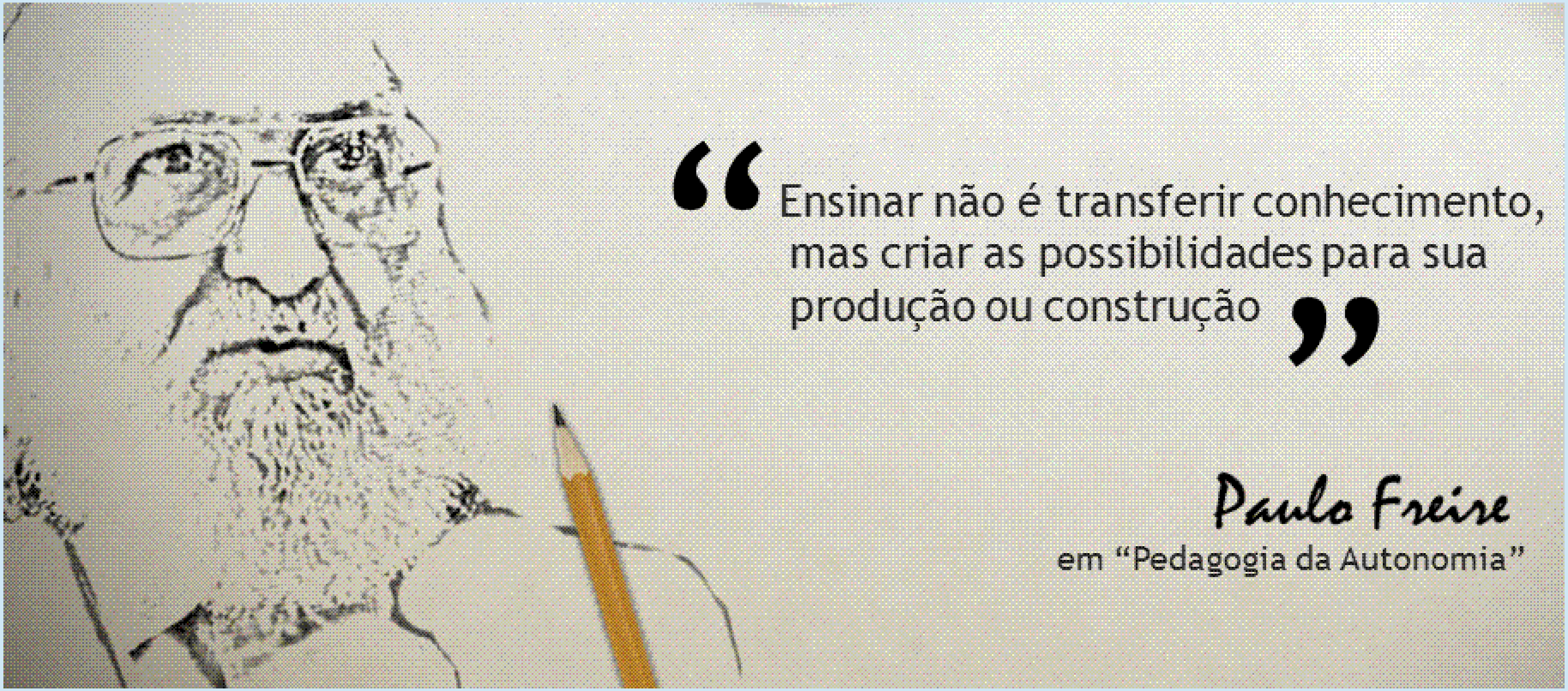

“Ensinar não é transferir conhecimento,
mas criar as possibilidades para sua
produção ou construção”
Paulo Freire
em “Pedagogia da Autonomia”

POR UNHA NOVA ACTITUDE DO PROFESORADO

Descender ata a situación de partida do alumnado.

Acompañalo no seu proceso de ascenso progresivo.

Aceptar que o profesorado xa non pode nin debe ser contemplado coma o depositario privilexiado duns saberes definitivamente prefixados, senón un guía disposto a orientar aos alumnos e alumnas na procura dos instrumentos e referencias mediante os cales eles e elas constrúan criticamente o seu propio universo de saberes.

Para isto, a filosofía constitúe unha ferramenta privilexiada, a diferenza das áreas científicas. Non porque estas exclúan *per se* a dimensión crítica, senón porque, especialmente naquelas (como as ciencias da natureza) nas que se ten imposto un paradigma unificado, se prestan máis doadamente a seren impartidas de forma dogmática: "esta é a verdade, así o di a ciencia e non hai nada que debater".

No caso da filosofía a apertura crítica é consubstancial á súa propia esencia.

Desmontando tópicos sobre a lectura entre os adolescentes

- A lectura entre os adolescentes non ten descendido nos últimos amos senón que mesmo se ten producido algún incremento.
- Encuesta de hábitos y prácticas culturales en España 2014 – 2015. Ministerio de Educación, Cultura e Deporte

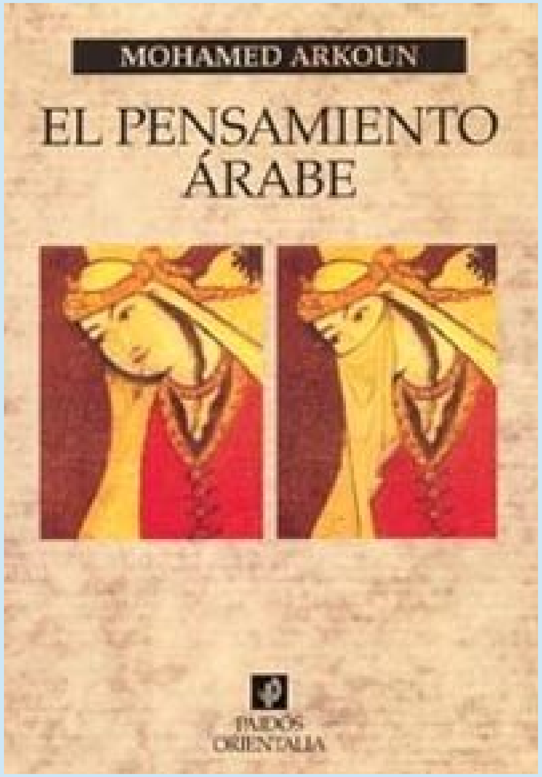
MOHAMED ARKOUN
EL PENSAMIENTO ÁRABE
PAIDÓS
ORIENTALIA

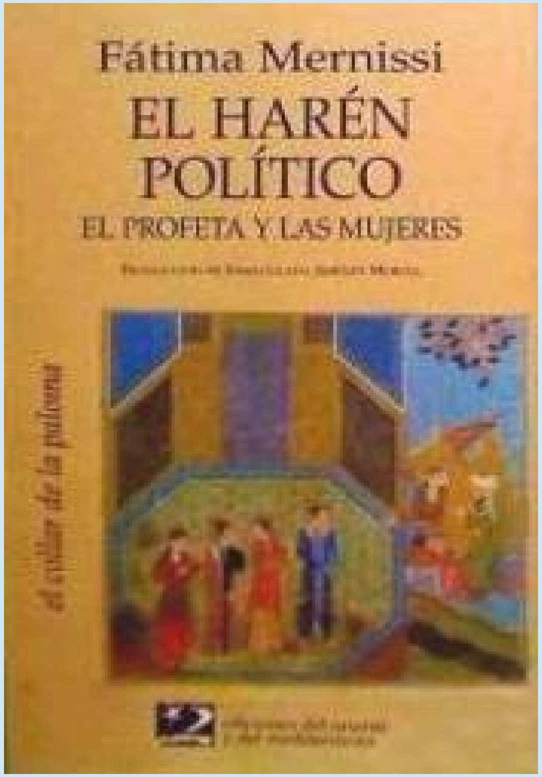
Fátima Mernissi
EL HARÉN POLÍTICO
EL PROFETA Y LAS MUJERES
el collar de la paloma

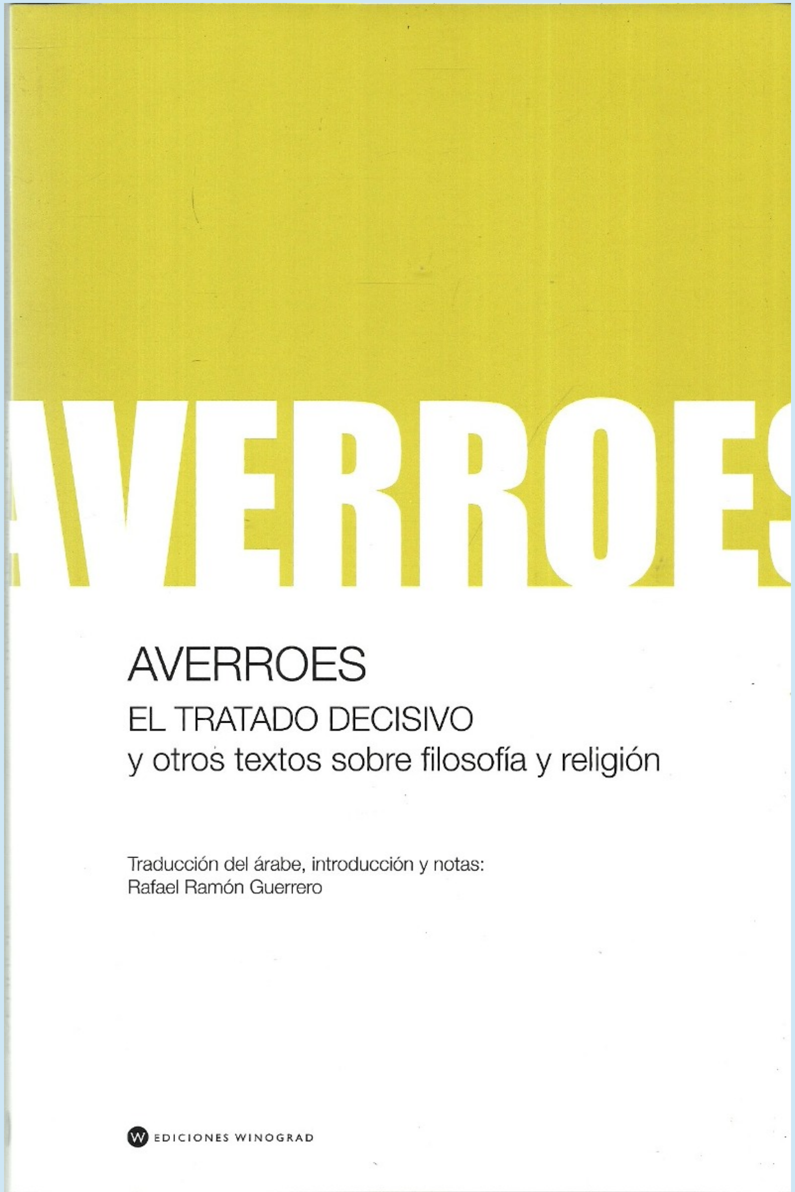
AVERROES
AVERROES
EL TRATADO DECISIVO
y otros textos sobre filosofía y religión
Traducción del árabe, introducción y notas:
Rafael Ramón Guerrero
EDICIONES WINOGRAD

Eugenio Trías
El canto de las sirenas
Galaxia Gutenberg
Círculo de Lectores

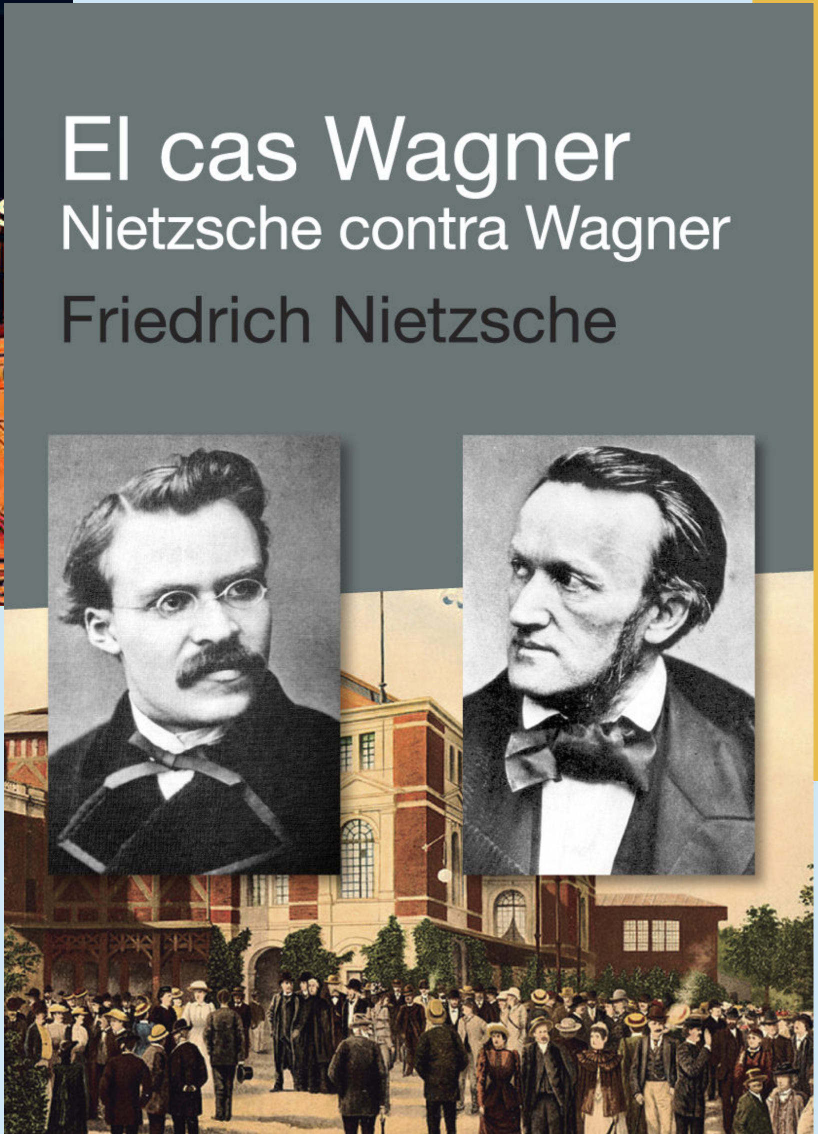
El cas Wagner
Nietzsche contra Wagner
Friedrich Nietzsche

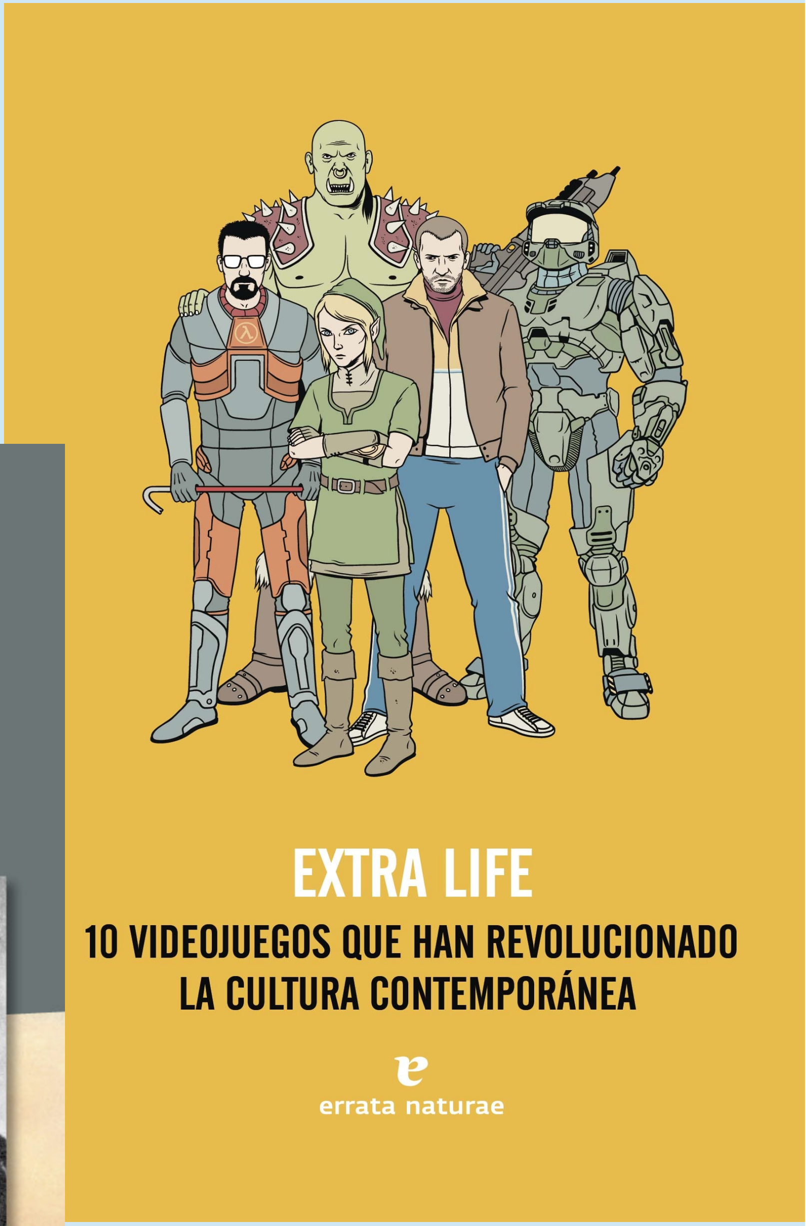
EXTRA LIFE
10 VIDEOJUEGOS QUE HAN REVOLUCIONADO
LA CULTURA CONTEMPORÁNEA
errata naturae

O DEBATE ILUSTRADO SOBRE A “FILOSOFÍA POPULAR”

- Kant contra Moses Mendelsshon

O DEBATE ILUSTRADO SOBRE A “FILOSOFÍA POPULAR” (2)

Apresurémonos a facer a filosofía popular. (..) Dirannos que se trata de obras que endexamais se poderán poñer ao alcance do común dos espíritos? Se o din, amosarémoslles que ignoran o que poden conseguir o bo método e o costume prolongado.

Diderot: *Pensées sur l’interprétation de la nature*. Flammarion, 2005. Páx. 93

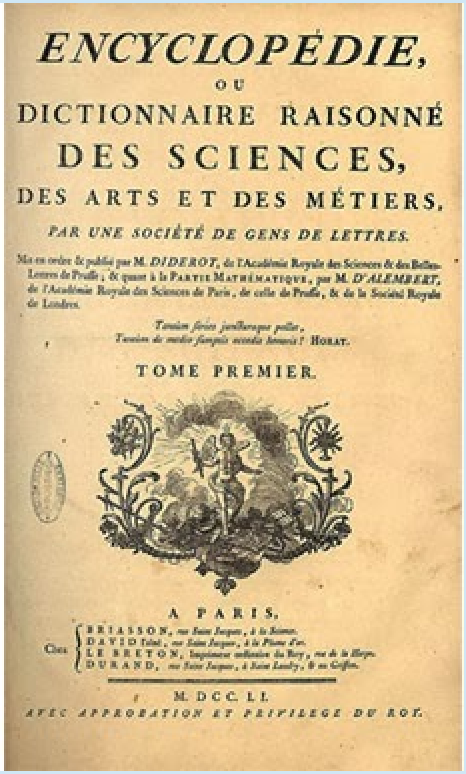

ENCYCLOPÉDIE,
OU
DICTIONNAIRE RAISONNÉ
DES SCIENCES,
DES ARTS ET DES MÉTIERS,
PAR UNE SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES.
Mis en ordre & publié par M. DIDEROT, de l'Académie Royale des Sciences & des Belles-Lettres de Prusse; & quant à la PARTIE MATHÉMATIQUE, par M. D'ALEMBERT, de l'Académie Royale des Sciences de Paris, de celle de Prusse, & de la Société Royale de Londres.
TOME PREMIER.
A PARIS,
Chez BRIASSON, DAVID l'aîné, LE BRETON, DURAND,
M. DCC. LI.
AVEC APPROBATION ET PRIVILEGE DU ROY.

PLATÓN E A FILOSOFÍA PARA A MOCIDADE

- Os que agora se dedican a ela -dixen- son mociños que veñen de saír da nenez que, despois de se teren asomado á parte máis difícil da filosofía -quero dicir á dialéctica-, déixana para poñeren casa e ocupárense dos negocios e con iso pasan por seren consumados filósofos. (...)

- E que cómpre facer?

- Todo o contrario. Cando son nenos e mociños deben recibir unha educación e unha filosofía axeitadas á súa idade. E nesa época na que medran e se desenvolven os seus corpos teñen que coidarse moi deles preparándose así como auxiliares da filosofía. Chegada a idade na que a alma entra na madureza cómpre redobrar os exercicios propios dela. (...)

Platón: *República* Libro VI. 498 a, b.

O LUGAR DO MITO NA ÉPOCA DO "DESENCANTAMENTO"

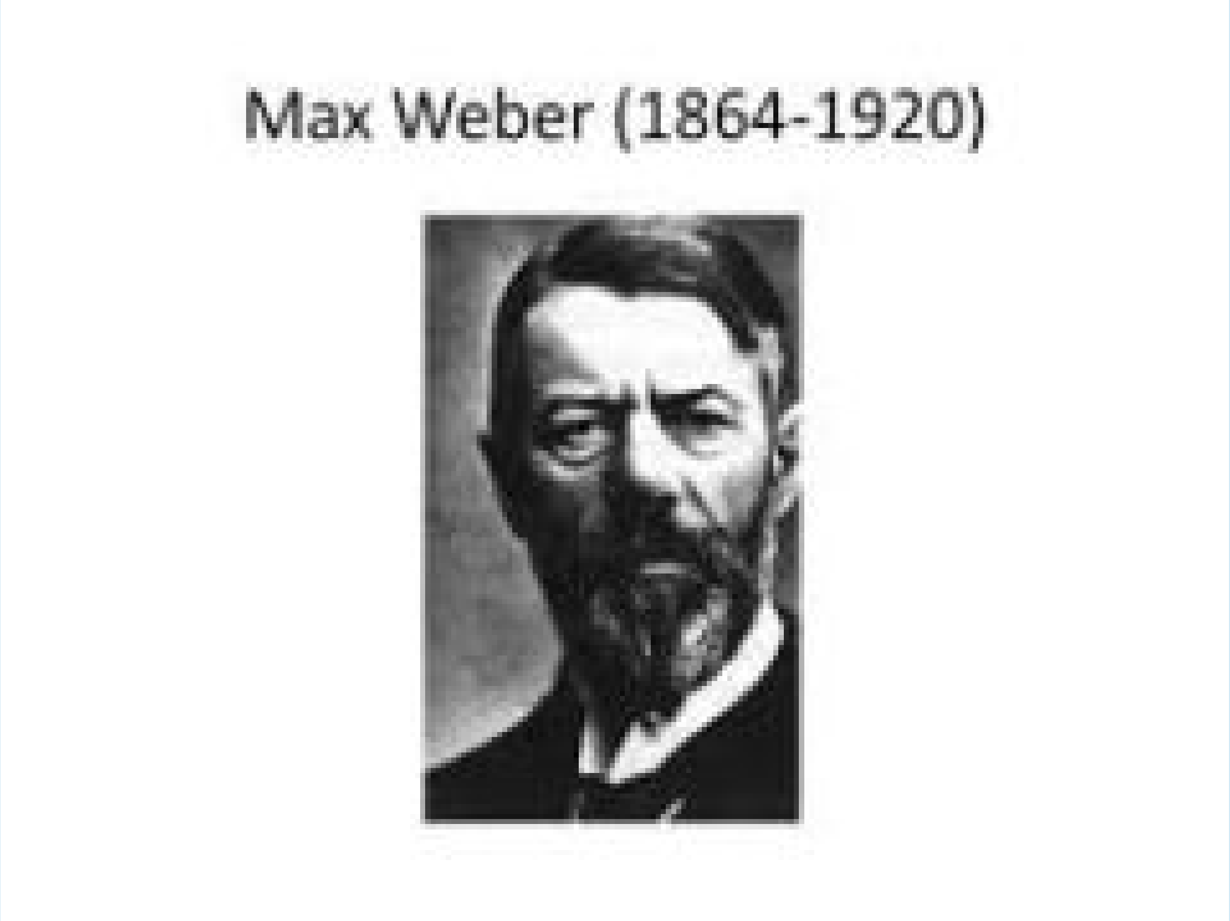

FILOSOFÍA E MITO

Nin as frías ecuacións das ciencias nin a aridez das abstraccións conceptuais da filosofía enchen por completo a procura de respostas que os enigmas da existencia propoñen aos seres humanos. É aí onde entra o mito, isto é, o relato que, no canto de pretender ofrecer respostas asepticamente racionais como as da ciencia ou a da filosofía (da maioría da filosofía dominante na academia, habería que precisar), representa ao propio enigma na súa manifestación concreta, emocionalmente cargada, por así dicir.

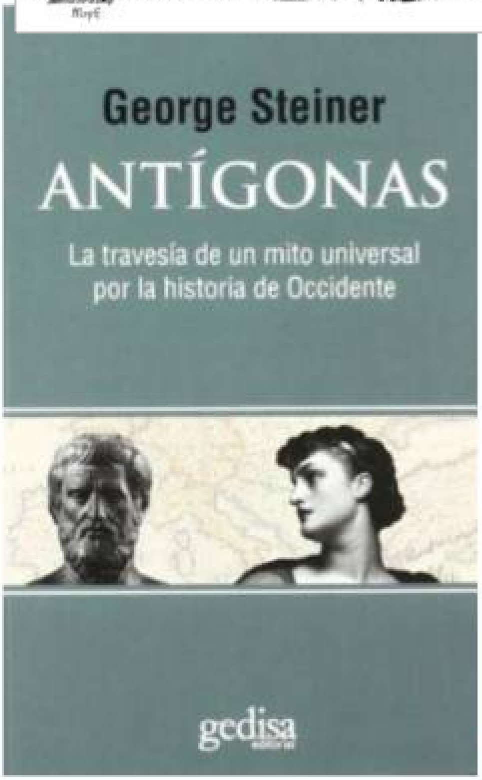
George Steiner
ANTÍGONAS
La travesía de un mito universal
por la historia de Occidente
gedisa

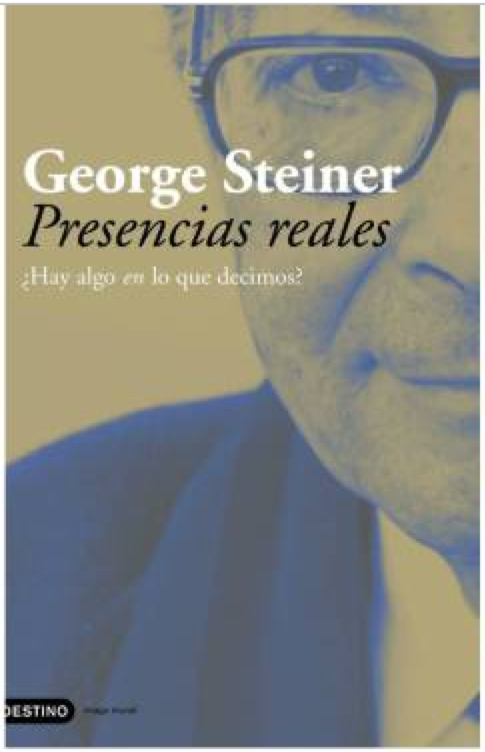
George Steiner
Presencias reales
¿Hay algo en lo que decimos?
DESTINO

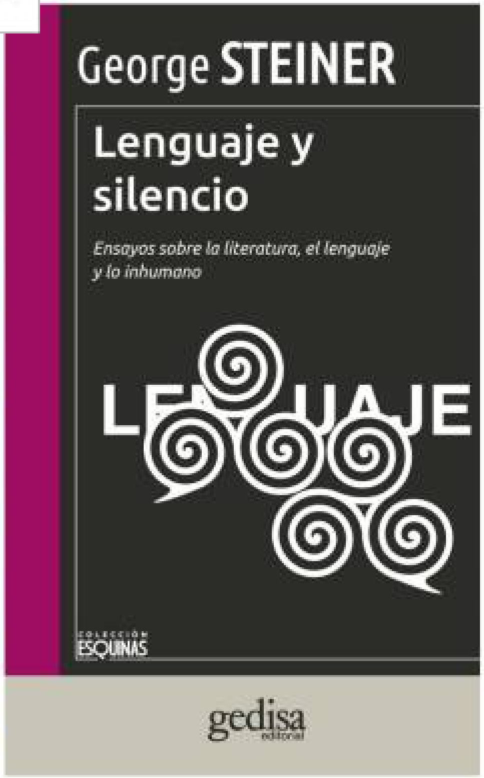
George STEINER
Lenguaje y
silencio
Ensayos sobre la literatura, el lenguaje
y lo inhumano
COLECCIÓN
ESQUINAS
gedisa

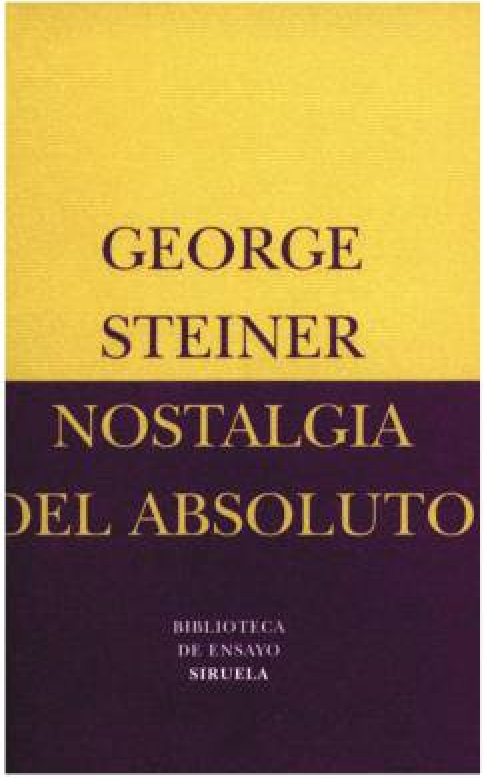
GEORGE
STEINER
NOSTALGIA
DEL ABSOLUTO
BIBLIOTECA
DE ENSAYO
SIRUELA

FILOSOFIA
Y MATRIX
http:// vajarayana.wordpress.com

WILLIAM IRWIN - MARK T.CONARD - AEON J.SKOBLE
Los Simpson
y la filosofía
BIBLIOTECA BLACKIE BOOKS

LECTURAS COMPLEMENTARIAS

- Un fragmento do Libro VII d'*A República* de Platón.

- Dous capítulos previamente seleccionados de *La historia de La República de Platón* de Simon Blacburn (Debate, 2007).

- "Lisa y el antiintelectualismo estadounidense" de Aeon J. Skoble. Un capítulo do libro *Los Simpson y la filosofía* (Blackie Books, 2009).

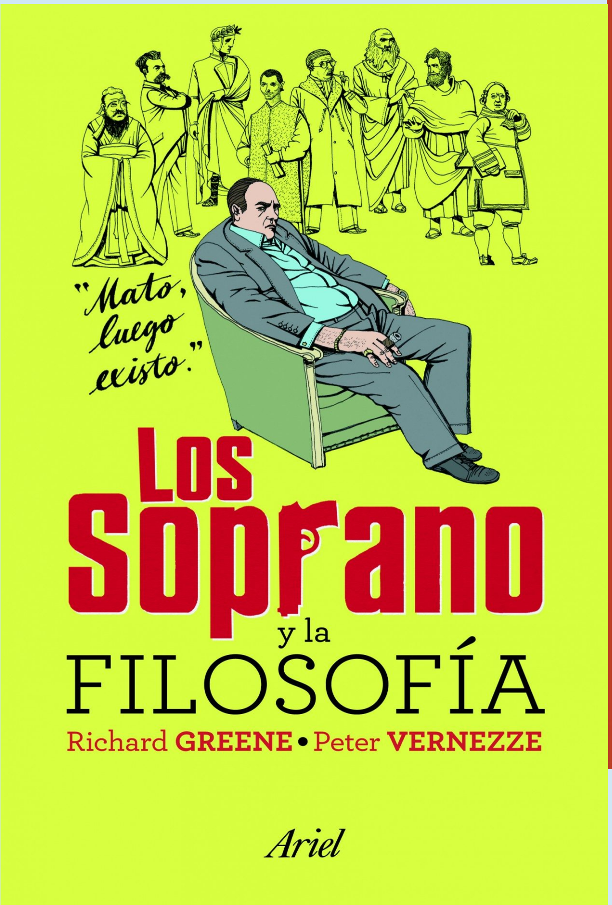
"Mato, luego existo."
Los Soprano
y la
FILOSOFÍA
Richard GREENE • Peter VERNEZZE
Ariel

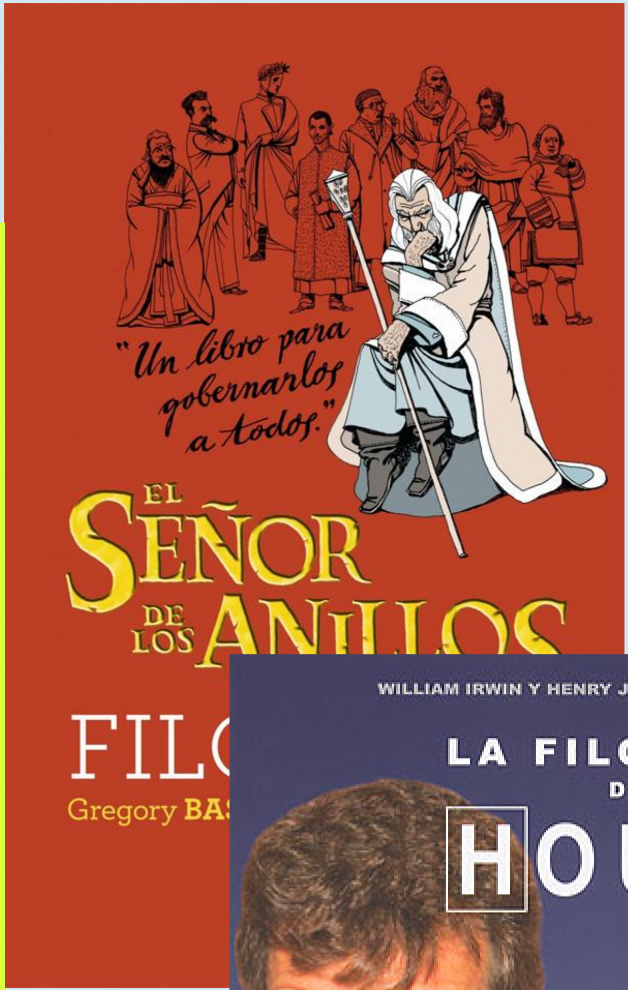
"Un libro para gobernarlos a todos."
EL SEÑOR DE LOS ANILLOS
Gregory

WILLIAM IRWIN Y HENRY JACOBY
LA FILOSOFÍ
DE
HOUSE
TODOS MIENTE
SELECTOR
actualidad editorial

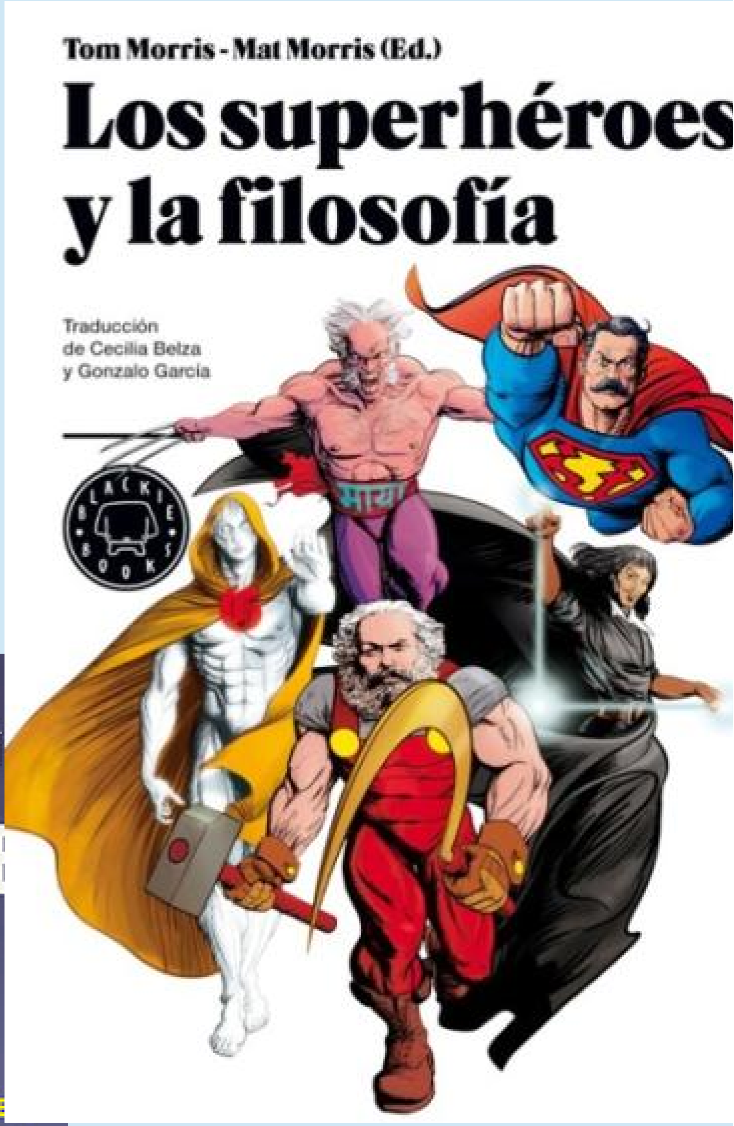
Tom Morris - Mat Morris (Ed.)
Los superhéroes
y la filosofía
Traducción
de Cecilia Belza
y Gonzalo García
BLACKIE BOOKS

Immanuel Kant (1724 - 1804)

PROPOSTA DE LECTURA

Platón. *Apología de Sócrates*. *O Banquete*. *La República* (libros III a VIII)

Aristóteles. *Ética a Nicómaco*. *A Política*.

Agostiño de Hipona. Confesiones

Descartes. *Discurso do método*

Locke. Carta sobre la tolerancia

Hume. *Diálogos sobre la religión natural*

Kant. *La paz perpetua*

Marx e Engels. *Manifesto comunista*

Nietzsche. *Así habló Zaratustra*.

(Os títulos aparecen no idioma en que estaban dispoñibles na biblioteca)

Jostein Gaarder: *El mundo de Sofía*

INSTRUCIÓNS PARA OS RESUMOS

“Debes facer un breve ensaio destacando cales, segundo o teu parecer, son as ideas máis importantes que o autor defende e cales os argumentos nos que se apoia para defendelas.

Asemade, valorarase que expliques en que medida che parecen esas ideas e argumentos convincentes ou non e por que.

TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN

- 1º, permitir que o propio alumnado escolla libremente un tema filosófico que responda aos seus intereses espontáneos, alén das esixencias do curriculum;

- 2, que escolla dentro dese tema un determinado problema (ou problemas) e que anticipe unha hipótese sobre a posible solución dese (ou deses) problema;

- 3, que aprenda a consultar textos variados sobre o tema, contrastando fontes diversas, para comprobar que respostas se tiñan dados a eses problemas (é neste punto principalmente onde aparece o estímulo á lectura);

- 4, que elabore unha conclusión, ratificando ou refutando a hipótese inicial de que tiña partido.

EXEMPLOS DE INVESTIGACIÓN

- Inmigración e refuxiados. Problemas éticos, sociais e políticos. (Alumnas)

- Moda, beleza e arte. A evolución dos criterios de beleza. (Alumnas)

- Os videoxogos. Análise de contidos: presenza de violencia e figuras sexistas. (Alumnos)

- Os videoxogos, son culpables das condutas violentas? (Alumno e alumna).

- Logicomic: as relacións entre a Lóxica e as Matemáticas. O soño dunha Mathesis Universalis.

- Dilemas morais no cine e nas series de televisión. Unha análise aplicando a Teoría do Desenvolvemento Moral de Kohlberg.

- A representación da adolescencia no cine e nas series de televisión. (Alumnas e alumnos)

- A representación das relacións amorosas nas cancións de amor populares. A súa conexión cos distintos conceptos de “amor”.

- O amor, pensamento ou sentimento? (Alumnas)

- Verdi e Wagner, dúas visións da ópera musical en relación coa concepción da arte nietzscheana. (Alumnos)

- Ética e música (Alumnos)

- O futuro da terra e a conciencia ecoloxista (alumnos).

- O humor e a felicidade (2 alumnos e 1 alumna).

INVESTIGACIÓNS PROBLEMÁTICAS

- Existencia de vida extraterrestre (2 alumnas e 1 alumno).

- As psicofonías como fenómeno paranormal (alumnos).

O FALADOIRO FILOSÓFICO

1, o profesor anuncia o día do faladoiro (unha vez ao mes, en horario non lectivo), o tema e os libros de lectura;

2, o alumnado comprometido coa presentación dos textos, búscaos directamente na biblioteca ou solicítaos ao profesor (se non os hai na biblioteca do centro);

3, a sesión comeza coa exposición, durante media hora, dos textos lidos por parte dos alumnos ou alumnas comprometidos, limitándose a intervención do profesor a dar a palabra e, nalgún caso, corrixir ou precisar algún aspecto que podía quedar confuso;

4, o resto da sesión dedícase ao debate aberto sobre as ideas expostas, coa participación de quen quixera, tivese lido ou non os textos;

5, os cinco últimos minutos dedícanse a seleccionar o tema da sesión seguinte.

TEMAS TRATADOS NO FALADOIRO

Outubro: Identidade humana e novas tecnoloxías.

Novembro: A filosofía diante da morte e da inmortalidade.

Decembro: Mr. Trump e a filosofía política.

Xaneiro e febreiro: A verdade na época da posverdade.

Marzo: O imperio da beleza e os roles de xénero.

Abril: Amor e filosofía

Maio: A ética do amor

Xuño: A crítica platónica á democracia.

EXEMPLOS DE LECTURAS

- A VERDADE NA ÉPOCA DA POSVERDADE

Neil Postman: *Divertirse hasta morir*. El discurso público en la era del “show business”. Páxs. 132- 147.

Manuel Castells: *Comunicación y poder*. Páxs. 72 – 85.

Wikipedia: “Posverdad” https://es.wikipedia.org/wiki/Posverdad

Mariam M. Bascuñan: “Narrar el mundo”. El País 10 -1-17 http://elpais.com/elpais/2017/01/09/opinion/1483964006_772995.html

EXEMPLOS DE LECTURAS (2)

- O IMPERIO DA BELEZA E OS ROLES DE XÉNERO

Mercedes Expósito: *De la garçonne a la pin-up. Mujeres y hombres en el siglo XX*. Páxs. 359 – 395.

Gilles Lipovetsky: *De la ligereza*. Páxs. 90 – 115.

EXEMPLOS DE LECTURAS (3)

- AMOR E FILOSOFÍA

Banquete de Platón. Páxs. 70 a 88 e 88 ao final (segundo a edición da versión galega, de Xerais Peto).

El arte de amar de E. Fromm. Páxs. 52 – 67 e 67-81.

“Amor: el único riesgo que House no puede correr” de Sara Protasi, en *La filosofía de House. Todos mienten*.

Tres *declaracións filósoficas de amor* por André Comte-Sponville, Camille Laurens e Ruwen Ogiens (*Philosophie Magazine*, nº 48, abril 2011)